



Srpen '68

METODIKA K VÝUKOVÉMU LISTU K ČESKOSLOVENSKÝM DĚJINÁM 20. STOLETÍ

Časová dotace: 45 minut (možné použít i pro delší časovou dotaci)
Způsob práce: skupinová práce, individuální práce, čtení s porozuměním, metoda tzv. podvojného deníku, metoda tzv. stromu problému

Výukové cíle:

Aktivity realizované pomocí jednotlivých cvičení předkládaného výukového listu vedou žáky a studenty k zopakování a prohloubení vědomostí vztahujících se k roku 1968, jednomu z klíčových milníků československých dějin 20. století. Hlavní pozornost je věnována srpnovým událostem spojeným se vstupem vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Práce s výukovým listem je založena na práci s obrazovými dobovými prameny. Důraz je kladen na podporu kritického myšlení, uvažování v souvislostech a schopnost argumentovat. Tento výukový materiál určený pro žáky 2. stupně základních škol (a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií) i pro studenty středních škol a gymnázií vede k rozvíjení jednotlivých klíčových kompetencí podle RVP.

Poštovní známka:

Prezident Ludvík Svoboda. Datum vydání: 9. 5. 1968, návrh: Jindra Schmidt, rytec: Jindra Schmidt, náklad: 78 410 000.

1. Minulost ve fotografiích

Uvedte vyučovací hodinu evokací pomocí fotografií, jež odrážejí situaci po vstupu vojsk Varšavské smlouvy dne 21. srpna 1968. Rozdělte žáky/studenty do skupin, popřípadě na odpovědích na položené otázky pracujte společně. Odpovědi na jednotlivé otázky by měly inspirovat následnou diskusi.

2. Dobové osobnosti v karikaturách

Aktivita představuje žákům/studentům karikatury Jana Wericha, Alexandra Dubčeka, Gustáva Husáka a Jiřího Hanzelky. Jména těchto osobností se objevila mezi odpověďmi v anketě časopisu Mladý svět, uspořádané roku 1969, v níž dotázaní lidé odpovídali na otázku „Koho považujete za nejpozoruhodnější osobnost našeho veřejného života?“ Výsledky ankety přinesl časopis v č. 6 (1969), a to spolu s karikaturami osobností, jež byly zmíněny vícekrát (autor: HOŠŤÁK).

Rozdělte žáky/studenty do skupin. Úkolem každé skupiny je pokusit se nejprve poznat příslušnou osobnost (žáci/studenti vybírají mezi čtyřmi jmény) a následně doplnit i její profesi. Nejvíce prostoru k zamyšlení dává žákům/studentům otázka vztahující se k možnému důvodu nominace dané osobnosti. Na závěr této aktivity probere učitel se třídou všechny odpovědi společně.



NÁRODNÍ
MUZEUM

2. dotkni se!
století!

3. Role médií

Cílem aktivity je zamyslet se nad rolí médií (rozhlasu, televize, nových médií), a to jak v srpnových událostech roku 1968, tak také v současné době. Aktivita představuje žákům/studentům úvodní část přepisu záznamu vysílání Československého rozhlasu z noci (1.55 hod.) 21. srpna 1968. Posluchači tehdy mohli slyšet z úst hlasatele zvláštní Provolání předsednictva ÚV KSČ reagující na vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Během čtení tohoto Provolání byl však vysílač na středních vlnách vyřazen z provozu (na příkaz ředitele Ústřední správy spojů). Následně byly odpojeny všechny rozhlasové vysílače, jež nahradila vysílačka Vltava. Ta začala ihned šířit sovětskou propagandu.

Po přečtení textu žáci/studenti nahlas sdělí, jaké pocity v nich úryvek vyvolává. Následně třída pracuje společně na zodpovězení otázek doplňujících text. Otázka č. 1: Československý rozhlas sehrál během srpnových událostí roku 1968 významnou roli. Dne 21. srpna mj. odvysílal dva projevy prezidenta republiky Ludvíka Svobody (vyzývající lid k zachování klidu a rozvahy) a Prohlášení vlády ČSSR Všem lidu Československa. Budova Československého rozhlasu na Vinohradech a její okolí se staly cílem útoku okupačních jednotek (střelba, přítomnost tanků, požáry).

Poštovní známka:

45. výročí Československého rozhlasu. Datum vydání: 29. 4. 1968, návrh: Karel Vodák, rytec: Jan Mráček, náklad: 5 095 000. Současně byla vydána známka **15. výročí Československé televize.**

4. Cenzura vs. autocenzura

K evokaci aktivity zabývající se problematikou cenzury (kontrola a omezování sdělování informací) a autocenzury (cenzura prováděná samotným autorem) slouží dva kreslené vtipy otištěné v časopise Dikobraz (č. 40, 1. října 1968). Cenzura, významný mocenský nástroj, se jako tendence informace zadržovat a manipulovat s nimi vyskytuje v lidské společnosti de facto již odnepaměti. Může se jednat o cenzuru preventivní (předběžnou) či represivní (následnou). Podle způsobu provedení hovoříme o cenzuře otevřené nebo skryté. V období pražského jara docházelo k výraznému uvolňování ve všech sférách tehdejšího života, oblast šíření informací nevyjímaje. Zákon č. 84/1968 Sb. ze dne 26. června 1968 cenzuru oficiálně zrušil (cenzura, jíž „se rozumějí jakékoliv zásahy státních orgánů proti svobodě slova a obrazu a jejich šíření hromadnými informačními prostředky“, je nepřipustná). Srpnové události však postupující liberalizaci zastavily a zákon č. 127/1968 Sb. ze dne 13. září 1968 zřídil „v zájmu dalšího pokojného vývoje“ jako orgán státní správy Úřad pro tisk a informace. Jeho úkolem bylo „jednotně usměrňovat a kontrolovat činnost periodického tisku a ostatních hromadných informačních zdrojů“.

Třída pracuje na zodpovězení otázek společně. U otázky č. 4 se nabízí možnost hlubšího zamyšlení nad vlastní zkušeností s autocenzurou (konkrétní příklady, důvod atd.).

5. Věděli jste, že ...

Po přečtení jednotlivých informací si každá dvojice žáků/studentů zvolí tu, která je nejvíce zaujala. Následně pracuje každý sám metodou *tzv. podvojného deníku* (stránka rozdělená uprostřed vrislou čarou, na levou stranu si žák/student napíše vybranou informaci, na pravou stranu pak píše souvislým textem komentář k této větě: čím ho zaujala, jaké myšlenky a asociace v něm vyvolala apod.), nebo metodou *tzv. stromu problému* (žák/student nakreslí velký obrázek stromu, do jeho kmene zapíše problém = zvolená informace, nad nímž se má zamyslet, příčiny problému zakreslí do obrázku v podobě jeho kořenů, následně odvodí jeho důsledky = větve stromu). Na závěr každá dvojice své výtvořiny vzájemně prodiskutuje.

Poštovní známka:

XIX. letní olympijské hry Mexico 1968. Datum vydání: 30. 4. 1968, návrh: Josef Liesler, rytec: Bedřich Housa, náklad: 4 767 000. Celou sérii tvořilo 6 poštovních známek.